

Різні науки звертаються до вивчення міжетнічних стосунків зі своєї точки зору, тобто міжетнічні відносини – сфера міждисциплінарного вивчення. Так, етнологи вивчають зазвичай міжкультурні взаємодії (в центрі їх уваги – етнокультурні зміни). У полі зору істориків знаходяться відносини між народами в ретроспективі. У політичній соціології досліджується вплив характеру міжнаціональних відносин на політичні умови в країні, регіоні.

Складність вивчення великих етнічних груп полягає в тому, що відносини між ними визначаються не лише інтересами і обставинами сьогодення, вони мають свою передісторію. Крім того, у великих групах, як правило, існують менші групи, об'єднання за інтересами, що перехрещуються, які у свою чергу лежать у різній площині (економіці, культурі, політиці). Таким чином, предметом дослідження етносоціологів при вивченні міжнаціональних відносин є уявлення про свою і інші групи, сприйняття їх, готовність до контактів з ними, нарешті, психічні властивості і процеси.

Область міжнаціонального вивчення надзвичайно широка: це й роль традиціоналізму в політичному житті і соціальній поведінці, процесах модернізації, постіндустріальному розвитку; міжкультурні взаємодії, проблеми міжкультурних кордонів, роль релігії в культурній дистанції; етнічна самосвідомість, авто- і гетеростереотипи, внутрішньоетнічна солідарність; етнічні інтереси і установки на міжетнічне спілкування, міжетнічні орієнтації, терпимість і нетерпимість, проблеми націоналізму, соціальні і соціально-психологічні основи міжнаціональних конфліктів.

Головний механізм виховання культури міжнаціональних відносин, полягає в тому, що кожна людина одночасно є суб'єктом і об'єктом цього процесу і вносить крупицю в скарбницю світового досвіду, вона є учасником вільного, політичного, культурного діалогу. Процес виховання культури міжнаціонального спілкування може бути ефективним, якщо він здійснюється з опорою на знання про етнокультури світу. Висока загальна культура – найважливіша основа культури міжнаціонального спілкування.

Глинський Р.

ЩОДО МУЛЬТИРЕЛІГІЙНОСТІ У КОЗАКІВ НА СІЧІ

Специфіка релігійності запорожців яскраво проявилася в ставленні до представників інших конфесій та різних етносів. Запорожці були зацікавлені в збільшенні своєї чисельності. Звичайно, не слід абсолютизувати той факт, що оскільки на Січі традиційно не було жінок, там ніхто не народжувався. Адже територія Запорозьких Вольностей зовсім не обмежувалася Січчю, але військове товариство відчувало постійну потребу в поповненні. Довгий час головним джерелом поповнення рядів Запорозького Війська було прийняття переселенців. Звичайно, найбільше такого поповнення прибувало з сусідніх українських земель, і більшість цих переселенців сповідувало православну віру.

Разом з тим на Запорожжі знаходили притулок євреї, болгари, серби, грузини, волохи, поляки, литовці, білоруси, чорногорці, татари, турки, калмики, німці, французи, італійці, іспанці, англійці та інші. Свідки тих часів відзначали, що заради «примноження війська запорозькі козаки брали переселенців без розбору віри, закону, батьківщини і причин, які змусили їх залишити все». До Січі справді приймалися люди будь-якого етносу, однак вони повинні були прийняти православну віру. Без виконання цієї умови переселенці не мали права тут проживати й необхідність цього підкреслюється низкою документів. У мемуарах та історичній літературі переказується процедура прийняття в Військо. Прибулого на Січ зазвичай приводили до кошового отамана, який питав: «*А чи віруєш ти в Бога?*» Новоприбулий відповідав: «*Вірую*». – «*І в Богородицю віруєш?*» – «*І в Богородицю вірую*». – «*А ну, перехрестись!*». Людина хрестилася. Цим і обмежувалося з'ясування релігійної приналежності. У випадках, коли прибулий не був православним, перед вступом до Війська він був повинен хреститися в цю віру.

У деяких випадках козаки привозили на Запорожжя малолітніх представників інших конфесій і хрестили їх. Так, запорожці в Балті викрали з колиски поляка, привезли його на Січ і хрестили. У Хотині полковий осавул Василь Рецепттов викрав малолітнього єврея, привіз його на Запорожжя

й охрестив, назвавши Семеном Чернявським. Козаки врятували від загибелі малолітнього поляка, якого назвали Григорієм Покотило. Курінний отаман привіз його на Січ, де хрестив у православну віру.

Кіш, керуючись економічними та політичними інтересами, дбав про збільшення контингенту Війська і кількості робочих рук. Тому козаки, прийнявши до своїх лав перехрещених представників інших конфесій, незалежно від їх етнічної приналежності, не чинили їм ніяких утисків, і ті мали можливість отримати керівні посади у Війську. Так, вищезгаданий Григорій Покотило став курінним отаманом. Син польського поміщика Олексій (Білицький, Більський) обійняв таку ж посаду. Колишній кримський мурза Іван Чугуївець став військовим писарем.

Однак наведені факти не можуть служити підставою для того, щоб стверджувати: «Ніде не було такої терпимості до різних вір, як це ми бачимо на Запоріжжі». Козацтво зовсім по-різному ставилося до своїх одновірців і представників інших конфесій. Запорожці, вважаючи своїм обов'язком захист православних від мусульман і католиків, досить часто здійснювали набіги на татарські й турецькі землі з метою відбити бранців (ясир), захоплених іновірцями на територіях, населених православними. Під час ведення бойових дій з Туреччиною запорожці досить часто відбивали полонених православних, яким не чинилося ніяких перешкод у поверненні на батьківщину.

Горденко А.
ХТЭК КНТЭУ

КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ В ТВОРЧЕСТВЕ

Э.Т.А. ГОФМАНА

Романтизм как метод и направление в художественной культуре был явлением сложным и противоречивым. В творчестве Э.Т.А. Гофмана выдвинута проблема формирования нового типа героя – романтического, которая непосредственно связана с основными идеями и темами немецкого романтизма. В этом литературном стиле складывается новая повествовательная структура, в центре которой стоит герой, способный к само-